

KASTEEL AMERONGEN

BULLETIN

Zomer 1998

Uitgave

Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen

Onderhoud van
groenvoorzieningen en
renovatie kasteeltuin
Amerongen uitgevoerd
door

Tuin- en plantsoenaanleg

Van Ginkel

Castor 64, Postbus 11, 3900 AA Veenendaal, tel. 0318-519039

HERBERG
DEN ROODEN LEEUW

DROSTESTRAAT 35
3958 BK AMERONGEN
TELEFOON 0343-454055

KEUKEN OPEN VAN:
12.00 - 21.30 UUR
DONDERDAG T/M MAANDAG

RESERVEREN GEWENST

KASTEEL AMERONGENBULLETIN

15de jaargang

nr. 41

zomer 1998

INHOUD

<u>Nieuwbouw op het oude Kasteel-terrein</u>	blz.	2
Van Reede en de Vrede	"	5
Kasteeljournaal	"	18
Zesde Antiekbeurs Kasteel Amerongen	"	20
Ophoging kaden rond Kasteel Amerongen	"	22
Restauratie: Fase III, bastion en brug 1	"	24
Huisconcerten	"	26
Extra concerten	"	27
Colofon	"	27

* * *
* *
*

NIEUWBOUW OP 'T OUDE KASTEELTERREIN

Wij bedoelen met deze nieuwbouw, de nieuwe landbouwschuur, waarvan de bouw vorig voorjaar is begonnen. Op zaterdag 4 april j.l. is deze schuur officieel overgedragen aan het bestuur van de Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen. Het was zo'n dag die zinderde van de activiteiten op het Kasteel. Op het programma stond de opening van de schuur als eerste punt; men had echter voor de grote groep belangstellenden nog meer in petto, namelijk het afkondigen van de derde fase van het restauratieplan. Bovendien was - traditiegetrouw - het Kasteel ook nog gratis toegankelijk deze dag, voor inwoners van de gemeente Amerongen. Er was vrij veel volk op de been.

Door middel van een schenking van de Stichting Vriendenkring heeft men de plannen voor de schuur kunnen realiseren. Het heeft wel enige tijd geduurd voordat alle partijen het eens konden worden over de bouwlocatie. Maar nu deze schuur staat op de plaats waar vroeger - in de tijd van graaf Bentinck - de tennisbaan lag, lijkt het alsof dit gebouwtje er altijd zo heeft gestaan. De blauwe dakpannen zijn langzamerhand al wat groenig geworden onder het geboomte, zodat deze zachte kleuren mooi passen in dit gedeelte van de Kasteeltuin. Het bouwwerk krijgt een driedelige functie, namelijk voor het opbergen van het nodige tuingereedschap, als garage en de kasteel-onderhoudsman krijgt er zijn werkplaats.

De stuwende kracht achter dit geheel is de heer A. Schellevis geweest. Hij is lid van de bouwcommissie inzake restauratiewerkzaamheden; ook voor heel veel andere 'klus-sen' heeft hij zich onmisbaar gemaakt in onze Kasteelkring. Schellevis heeft de plannen en de tekening geleverd, waaraan ook de heer C. den Braben, lid van het bestuur van de Stichting Kasteel Amerongen, heeft bijgedragen. 'Onze bouwpastor' Schellevis wil zich langzamerhand gaan terugrekken van het vele werk dat nog op de restauratie-agenda staat, waarbij de landbouwschuur misschien zijn laatste grote project is geweest.

In zijn toespraak bracht Vriendenkring bestuursvoorzitter Van Ommeren twintig jaar Kasteel Amerongen in herinnering. Daarin heeft wijlen Sjoerd Wouda de eerste tien jaren een voorname rol vervuld. Voor de volgende jaren heeft Adrie Schellevis getekend voor een niet aflatende inte-

KASTEELAMERONGEN

STICHTING VRIENDENKRING DROSTESTRAAT 20
3958 BK AMERONGEN TEL. 03434-54212

UITNODIGING

Het bestuur van de Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen nodigt u hierbij uit voor de jaarlijkse donateursdag, die gehouden zal worden op zaterdag 3 oktober 1998.

Programma:

- 14.00 uur: ontvangst in het Koetshuis en welkom door de voorzitter de heer W.A. van Ommeren.
- + 14.30 uur: de heer A.F. Geijtenbeek te Langbroek vertelt aan de hand van dia's over Oranjerieën in het algemeen en in het bijzonder over de Oranjerie van Amerongen.
- + 15.00 uur wandeling naar de Oranjerie en door de tuin, waarbij u ook de op 29 oktober vorig jaar ingebruik genomen nieuwe ophaalbrug kunt bewonderen en een kijkje kunt nemen bij de restauratie van de bastions.
- + 15.45 uur: PAUZE in het Koetshuis met kopje koffie/thee.
- + 16.00 uur: rondwandeling door en mededelingen over kasteel en interieur door de conservatoren mevrouw Knuijt en de heer Van der Goes.
- + 17.00 uur: afsluiting van de donateursdag - de Vriendenkring bestaat 15 jaar - met een feestelijk tintje. Tien jaar geleden - in 1988 - werd het eerste lustrum o.a. gevierd met een high tea, en waarom zouden we ter gelegenheid van dit derde lustrum niet eens op herhaling gaan.

Tenslotte nog enkele zakelijke mededelingen:

- de donateurskaart 1998 - wilt u deze bij de ingang even laten zien - is strikt persoonlijk. Het is mogelijk één introducé mee te brengen, voor wie dan een entree-prijs van f. 10.-- is verschuldigd.
- graag aanmelding voor de donateursdag via het strookje onderaan deze uitnodiging. Toezending vóór 26 september 1998 aan Kasteel Amerongen, Drostestraat 20, 3958 BK Amerongen.

Met vriendelijke groet ✓
de secretaris

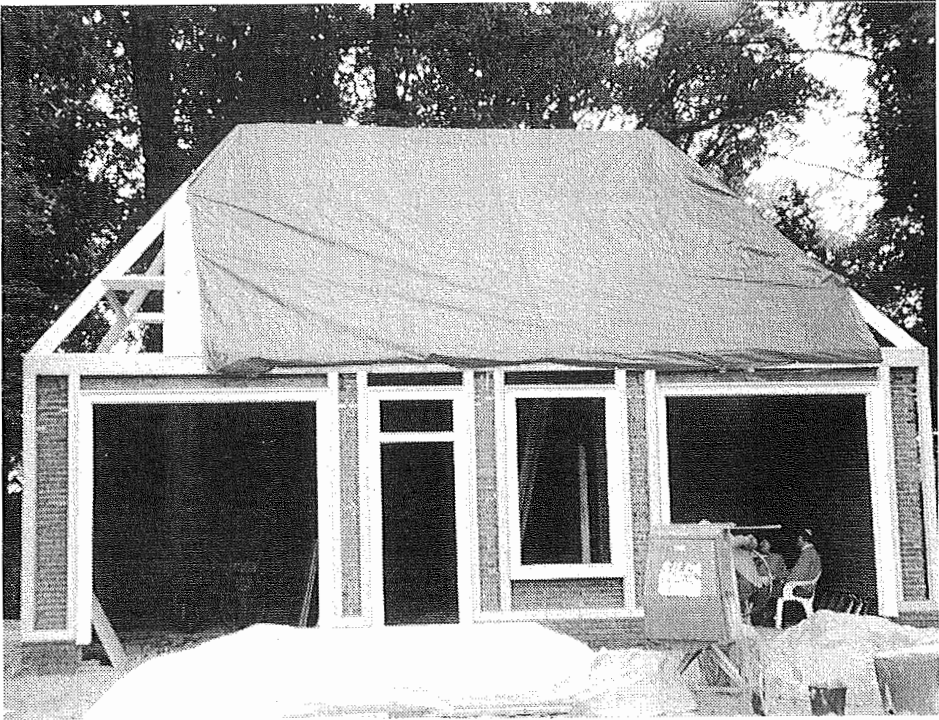
André Kooij

Ondergetekende _____

(naam en adres)

zal op zaterdag 3 oktober met ___ perso(o)n(en) aanwezig zijn.

(handtekening)

zomer 1997: de landbouwschuur in aanbouw
foto uit de collectie van Thom Gerlings.

resse, energie en vindingrijkheid. Van Ommeren formuleerde het als volgt: "samen met de heer Temminck Groll is de ophaalbrug gerealiseerd. Nu dan deze schuur die we hard nodig hadden. U bent de vader van het Huis en - om met mijzelf te spreken - ook de dokter van de restauratie." Daarna werd een witte vlag, versierd met grote en kleine A-drie-tjes, een persoonlijk grapje - door Adrie Schellevis weggetrokken om een bord met inscriptie te onthullen, waarmee de landbouwschuur voor altijd met zijn naam verbonden zal blijven. Natuurlijk was er een mooi boeket voor mevrouw Schellevis, en voor de bouwpastor Schellevis had de heer van Ommeren een andere attentie: het 'Ere-kasteleinschap van Kasteel Amerongen'[Lat. castellanus: oudt. slotvoogd] in de vorm van een bijbehorende legpenning in brons.

H.F. Rotgans-van Blerkom

Bij de feestelijkheden rond de ingebruikneming van de landbouwschuur kwamen de Tuinkabouters, getooid met een rode puntmuts, naar voren om samen een lied voor te dragen. Daarna waren er bloemen voor mevrouw Schellevis en voor hemzelf een zeer toepasselijke fles met geestrijk vocht, versierd met het opschrift: "Drink louter Kabouter"

Het Feestlied!

Toen Schellevis er nog niet was,
toen tobden we maar raak.
Dat is al lang verleden tijd,
hij staat voor onze zaak.

Refrein: Die Schellevis, die Schellevis,
die er altijd maandags is.
voor iedereen een aardig woord,
gesterkt gaan wij weer voort!

En soms vraagt deze supermens
of er nog een wensje was.
Wij roepen nu gezamenlijk
restaureer die oude kas.

Refrein: Die Schellevis, die Schellevis
die er altijd maandags is.
Hij zorgde voor een rozenhek
en een kabouterplek!

Een drie-werf hoera!

Hieruit blijkt alweer dat er nog een heleboel te wensen overblijft. Stapje voor stapje worden er onderdelen van het restauratieplan ingevuld. Onder grote bijval werd de derde fase van de restauratie ingeluid, waarbij het deze keer om de eerste brug en het bastion gaat. Hierover meer op de volgende bladzijden.

VAN REEDE EN DE VREDE

Dit jaar is het 350 jaar geleden dat in de Duitse stad Munster een einde kwam aan de Tachtigjarige Oorlog. Vertegenwoordigers van de Republiek der Verenigde Nederlanden en van de Spaanse koning bewerkstelligden een vrede tussen hun landen. Dit jubileum wordt herdacht met tal van manifestaties en tentoonstellingen. Een van die exposities, gemaakt door het Centraal Museum Utrecht en vanwege de verbouwing van het museum van maart tot juni dit jaar te zien [geweest] in de Domkerk, had als prikkelende titel: 'Tegen de Vrede! Utrecht en de vredesonderhandelingen in Munster'. De provincie Utrecht was namelijk faliekant tegen vredesluiting met de Spaanse koning. Dat was vooral het werk van de Utrechtse onderhandelaar in Munster, Godard van Reede van Nederhorst (1588-1648). Hij weigerde op 30 januari 1648 als enige zijn handtekening te zetten onder het vredesverdrag. Hij kon dit doen door de machtige positie die hij in de Utrechtse politiek innam. Jarenlang wist hij de provincie op de oorlogspijp te houden.

Het Van-Reede-netwerk

Van Reede van Nederhorst baseerde zijn macht op een netwerk van familie en vrienden. Dat was een opmerkelijke prestatie, omdat het geslacht Van Reede nog maar enkele generaties in Utrecht actief was. Het loont daarom de moeite de familieverbanden van de Van Reede's nader te bekijken. De ridderhofstad Amerongen speelt daarin een belangrijke rol. Godards grootvader Goert van Reede van Saesfeld (1516-1585), afkomstig uit Overijssel, had zich na zijn huwelijk met de rijke erfdochter Geertruid van Nijenrode hier gevestigd. Als heer van Amerongen kwam hij in 1557 in de Utrechtse Ridderschap. Zijn bezit breidde hij nog verder uit met Zuylestein en Nederhorst. Hij bekleedde bovendien belangrijke ambten zoals schout van de stad Utrecht, raad in het Hof van Utrecht en drost van Loevestein. Toen Utrecht zich in 1577, na het verdrijven van de Spanjaarden uit kasteel Vredenburg, aansloot bij de opstand tegen het Spaanse gezag, ging Goert van Reede hierin mee. Als afgevaardigde naar de Staten-Generaal nam hij deel aan de afzwering van Filips II in 1581. In april 1585 overleed Goert van Reede. Hij werd bijgezet in de kerk van Amerongen, in een graftombe gemaakt door de

Familie Van Reede: (deel van het overzicht)

Goert van Reede, 1516-1585,
koopt in 1557 Amerongen van Gijsbert van Hemert
X Geertruid van Nyenrode, 1525-1605,
erfdochter van Zuylestein.

Adriaan van Reede,
heer van Saesveld

Frederik van Reede, heer
van Amerongen (1550-1611)

X 1) 1571 Cornelia van
Oostrum tot Broeckhuysen (†1600

2) 1610 Catharina van Merveldt (†1625)

Godard van Reede, uit 1),
heer van Amerongen
(1593-1641)

X 1612 Anna den
Boutzelaer van
Toutenburg (1584-1650)

Godard Adriaan van Reede
heer van Amerongen
(1621-1691)

X 1643 Margaretha
Turnor (†1700)

Godard van Reede
(1644-1704)

X 1666 Ursula Philippota van Raesfelt
(1643 - 1721)

Gerard van Reede, heer
van Nederhorst (na 1544-1612)

X 1583 Mechteld Peunis
(van Diest) (†1615)

Ernst van Reede, heer
van Drakestein (†1640)
(†1640)

X Elisabeth van
Utenhove

Hendrik Adriaan van Reede
tot Drakestein
(1636-1691)

X Johanna Schade

Aleyd van Reede

Vrouwe van
Zuylestein

Godard van Reede,
heer van Nederhorst
(1588-1648)

X 1) Emerentia Oem
van Wijngaerden
X 2) Catharina van Utenhove

Agnes van Reede
tot Drake-

stein (†1692)

X 1) 1636
Reinout van Tuyll
van Serooskerke

Gerard v Reede
heer van
Nederhorst
(1624-1670)

Anna Elisabeth van Reede
(1652-1682)

X 1665 Hendrik Jacob van
Tuyll van Serooskerken

Lucia van Reede
X 1) Adolf van Rechte-
ren
2) Floris Harland
van Boetselaer

bekende beeldhouwer Jacob Colijn de Nole. De erfenis leverde aanzienlijke problemen op. De oudste zoon Adriaen (1546-1605) was Filips II en het katholieke geloof trouw gebleven. Het gevolg was dat Amerongen aan hem voorbij ging en hij alleen de heerlijkheid Saesfeld erfde, die toen in Spaanse handen was. Amerongen was ook niet voor de tweede zoon Gerard (?-1612), die zeer tegen de zin van zijn ouders was getrouwd met Mechteld Peunis. Zij was de dochter van een uit het door Spanjaarden veroverde Diest gevluchte advocatenklerk die het uiteindelijk tot procureur voor het Hof van Utrecht zou brengen. Haar moeder was de dochter van een 'cousebreyer'; in haar familie kwamen veel slagers en vleeshandelaren voor. Gerard moest het doen met de pas verworven heerlijkheid Nederhorst. De nog ongehuwde zoon Frederik (1550-1611) erfde Amerongen. Toen Frederik vervolgens trouwde met zijn concubine Alijdt Gijsbertsdr van Solnis, bij wie hij al zeven 'natuerlicke kinderen' had, deed zijn onterfde broer Adriaen hem een proces aan. Deze verloor de rechtszaak echter. Toen Kasteel Amerongen in 1597 als ridderhofstad erkend werd, kon Frederik toetreden tot de Utrechtse Ridderschap en daarmee tot de Staten van Utrecht. Zijn broer Gerard had ook zitting in de Staten als een van de Geëligeerden, de vertegenwoordigers van de Utrechtse kapittels.

Een zoon van Frederik, Godard geheten, erfde de ridderhofstad Amerongen. Deze werkte later samen met zijn neef Godard van Reede van Nederhorst. Frederiks jongste zoon Dirck Adolf (1600-1674) ging over tot de rooms-katholieke kerk en trad in bij de orde der Jezuïten. Deze pater Van Reede heeft een belangrijke rol gespeeld in het herstel van de katholieke gemeenschap in Wijk bij Duurstede en omgeving.

Godard, de spin in het web

Hun neef Godard van Reede van Nederhorst werd op 30 september 1588 in Utrecht geboren. Toen zijn vader in 1612 stierf, erfde Godard de ridderhofstad Nederhorst. Twaalf jaar eerder had hij op zeer jeugdige leeftijd zijn eerste politieke functie gekregen: kanunnik van de Dom. Met de invoering van de Reformatie had dit ambt zijn geestelijke functie verloren. Het bleef wel in economisch en politiek opzicht van belang. Godard moest de functie opgeven toen hij in 1618 namens de Ridderschap toetrad tot de Staten

Godard van Reede van Nederhorst

was de spin in het politieke web, waarvan de draden uit vriendschaps- en familiebanden bestonden. Broers, neven en vrienden zaten aan de draadjes die hij in handen had.

illustratie: Portret van Godard van Reede, heer van Nederhorst, (1588-1648) door Gerard Terborch (1617-1681)
Slot Zuylen inv. nr. S 190.

van Utrecht. Zijn benoeming was het werk van Prins Maurits die kort daarvoor de macht had gegrepen in de provincie Utrecht. Deze machtsgreep was een gevolg van de twisten die tijdens het Twaalfjarig Bestand, dat in 1609 met Spanje was gesloten, uitbraken. Oorspronkelijk was het een godsdienstig conflict tussen rekkelijken en preciezen (of remonstranten en contra-remonstranten) binnen de gereformeerde kerk, maar de politiek was zich er mee gaan bemoeien en in 1618 dreigde er zelfs burgeroorlog. Veel regenten onder leiding van de Hollandse raadpensionaris Johan van Oldenbarnevelt steunden de remonstranten. Dat was ook het geval met de aristocratische bestuurders van stad en provincie Utrecht. De stadhouder, Prins Maurits, koos de kant van de contra-remonstranten. Toen de Utrechtse regeerders eigen troepen, waardgelders, aanstelden, voelde Maurits zich in zijn gezag als opperbevelhebber van het leger aangetast en dankte op de Utrechtse Neude de waardgelders af. Hij zette de meeste Utrechtse machthebbers af en benoemde zijn eigen aanhangers in hun plaats, onder wie Godard van Reede van Nederhorst. Bovendien vergrootte hij zijn bevoegdheden, die in de provincie Utrecht toch al ruimer waren dan elders.

Godard van Reede van Nederhorst slaagde erin zijn machtspositie geleidelijk uit te bouwen. Hij verzamelde allerlei functies, sloot de juiste vriendschappen en wist familieleden op de goede posten te krijgen. Zijn broer Johan van Reede van Renswoude, die in 1634 eveneens toetrad tot de Staten, was zijn grote steun en toeverlaat. Ook zijn andere broers, zijn zwagers en zijn neef Godard van Reede van Amerongen (sinds 1618 lid van de Staten) speelden een rol in zijn netwerk. Laatstgenoemde was bovendien een partner van Van Reede van Nederhorst in diverse zakelijke ondernemingen als turfwinning, droogmakerijen en de West-Indische Compagnie.

De heer van Nederhorst wist zijn politieke macht aanzienlijk te versterken door de goede banden die hij onderhield met Frederik Hendrik, sinds 1625 de opvolger van zijn halfbroer Maurits als stadhouder. Na de dood van de prinselijke vertrouweling Adriaan Ploos van Amstel in 1639 kreeg Godard die positie. Vanaf dat moment was hij de machtigste man in de provincie Utrecht, terwijl zijn broer Johan belangrijke diplomatieke missies voor Frederik Hendrik vervulde. De stadhouderlijke bescherming beantwoordden de

broers met onvoorwaardelijke steun aan diens oorlogspolitiek. Frederik Hendrik wilde niets weten van de Hollandse wens om de strijd tegen Spanje zo langzamerhand te beëindigen. Na jaren getouwtrek kwamen de onderhandelingen toch op gang. Begin 1646 schoven Nederlandse diplomaten aan bij de vredesbesprekingen die in de Westfaalse stad Munster al aan de gang waren. Elke provincie stuurde een afgevaardigde; Holland zelfs twee. Het was geen verrassing dat Utrecht Godard van Reede van Nederhorst aanwees.

Verzet tegen de vrede

In Munster toonde Van Reede zich een geharnast tegenstander van de toenadering die al snel op gang kwam tussen de Spaanse onderhandelaars en hun Nederlandse collega's. Van Nederlandse zijde was dat vooral het werk van de Hollandse afgevaardigde Adriaen Pauw. De besprekingen vlotten dusdanig dat al snel van vrede werd gesproken; dit tot groot ongenoegen van Frankrijk, sinds 1635 bondgenoot van de Republiek der Verenigde Nederlanden in de oorlog tegen Spanje en erop gebrand die oorlog voort te zetten. Van Reede van Nederhorst, die in nauw contact stond met de Franse diplomaten in Munster, betoogde dat het bondgenootschap inhield, dat zonder de Fransen geen vrede met Spanje gesloten kon worden. Pauw en de zijnen brachten daar tegen in dat Frankrijk alleen op gebiedswinst uit was en het vredesproces saboteerde. Van Reede van Nederhorst slaagde er niet in zijn delegatiegenoten te overtuigen, want in januari 1647 stond hij alleen in zijn weigering het voorlopige vredetraktaat te ondertekenen. Een jaar later gebeurde hetzelfde bij het definitieve verdrag. De Zeeuwse onderhandelaar Johan de Knuyt tekende wel, zeer tegen de zin van zijn opdrachtgevers, de Staten van Zeeland. Vermoedelijk is hij omgekocht door de Spanjaarden. Over Van Reede van Nederhorst werd hetzelfde beweerd, in zijn geval met de Fransen als betaalmeeesters. Echte bewijzen zijn daar niet voor, wel aanwijzingen, zoals een cryptische opmerking in de papieren van zijn nalatenschap ('tgeene noch vande Vredehandelinghe comen mochte'). In ieder geval kon Godard het geld goed gebruiken: hij zat zwaar in de schulden. Hij had bovendien persoonlijke motieven om voortzetting van de oorlog te willen: investeringen in de oorlogsindustrie en de koloniën, wrok tegen de Spanjaarden na geleden schade bij de Spaanse inval in de provincie

Henri hertog van Orléans-Longueville was een van de Franse onderhandelaars in Munster. In opdracht van eerste minister Mazarin knoopte hij vriendschapsbanden aan met Godard van Reede van Nederhorst vanwege diens anti-Spaanse en pro-Franse houding.

Illustratie: portret van Henri II Duc d'Orléans-Longueville
(1595 - 1663)

De vervaardiger van het portret is anoniem (kopie naar Anselmus van Hulle). Slot Zuylen Utrecht; inv.nr. S 14.

Utrecht van 1629 en het feit dat zijn grootvader een vluchteling uit het door de Spanjaarden veroverde gebied in het zuiden was. Het is bovendien heel goed mogelijk dat zijn steeds herhaalde standpunt (trouw aan het gegeven woord, dat wil zeggen geen vrede zonder Frankrijk) oprecht was. Godard heeft zich zijn hele leven doen kennen als iemand die vasthield aan eenmaal ingenomen posities. Hij bleef tegen de vrede, ook toen bondgenoten als stadhouder Frederik Hendrik of de stad Utrecht omgingen.

In zakelijk opzicht werd een dergelijke houding hem fataal toen hij een verliesgevende onderneming in Nieuw Nederland (het latere New York) niet wilde opgeven.

In godsdienstig opzicht bleef hij remonstrantse sympathieën koesteren, ook toen dat politiek niet meer zo uitkwam. Een oprechte pro-Franse overtuiging hoeft overigens steekpenningen niet uit te sluiten: die werden net zo goed gegeven om iemand een gewenste overtuiging te laten houden als om mensen van gedachten te laten veranderen. Franse politici en diplomaten lieten niet na Van Reede van Nederhorst te roemen voor zijn handelwijze.

Zijn immer hartelijke correspondentie met de Franse onderhandelaars kreeg in de eerste maanden van 1648 iets wanhopigs. De Hollanders deden succesvolle pogingen de poten onder Godards stoel uit te zagen. Op het moment dat hij op 30 januari weigerde om te tekenen dacht hij nog een sterke positie te hebben, vooral omdat iedere provincie een vetorecht in zaken van oorlog en vrede had. De Hollandse vredesbepleiters kregen echter steeds meer gehoor onder Utrechtse Statenleden. Zelfs in Godards eigen ridderschap sloeg de stemming om. Een groep jongere leden, onder wie zijn eigen achterneef Godard Adriaan van Reede van Amerongen, was ontevreden en ging een oppositionele koers varen. Half april was het pleit beslecht: de Staten van Utrecht besloten tot ratificatie en gaven hun afgevaardigde de opdracht het verdrag alsnog te ondertekenen. Van Reede van Nederhorst gehoorzaamde met tegenzin. Het kwam zijn inmiddels ernstig verzwakte gezondheid niet ten goede. De beëdiging op 15 mei 1648 kon hij niet bijwonen. Teruggekeerd naar Utrecht heeft hij de afkondiging op 5 juni nog net meegemaakt. Twee weken later stierf hij. Zijn graf kreeg hij in de Dom, de kerk waar dit jaar de tentoonstelling over zijn verzet tegen de vrede is gehouden.

Toutes fois si est vray, ce qu'on
me dit, que les principales villes
de Middlebourg, Zivulge et Ter
Gouw desavouent Ruyter, ce la
pourra faire quelque bien, dont
on saura brentost la verité

L'Hollande est assemblee & s'habra d'ordinaire
et encore qu'il semble qu'en si lande quelques
villes sont difficile de ratifier les traités
si est ce que j'ay, que ce ne sera qu'un ^{peu} ~~peu~~
de paille, et que celui qui a procuré la
signature procurera aussi la ratification -
La France et groenye suivront en la pas des
autres provinces, en quel cas, comme vostre
Altesse peut considerer le prochain D'Etat
sera contrainct de suivre

Je prie vostre Altesse que je forme la hardiesse
que la province peut ^{puiser} ~~être~~ métrage et qu'il
vous plaise de prendre en vostre telle man-
gier et recommandation mon fils lequel
Je m'assure qu'il vous servira fidellement
Comme aussi je demureray desmêmement

Monsieur
Monsieur Benederost

"Toutes fois il est vray, ce qu'on me dit, que les principales villes de Middelbourg, Zireczee et Ter Gous desavouënt Knuyt, cela pourra faire quelque bien, dont on seura bientost laverité.

L'Hollande' est assemblée' et s'hastira de [?] qu'il semble qu'en Selande [Zeeland] quelques villes font difficultés deratifier le Traieté si est ce qui'j'ay peur que ce ni sera qu'un feu de paille, et que'celuij aproueve la signature procusera aussij la ratification -

La frise et groningen suivront le pas des autres provinces, en quel cas , comme vostre Altesse peut considerer la province D Utrecht sera contrainte desuivre

Je prie vostre Altesse que [?.] que la presente puivra estre [?.] et qu'il vous plaise de prendre en vostres tutele et recommandation mon fils lequel je m'a[?] qu'il vous servira fidellement comme aussy je demenseray eternellement "

[Wij hebben geprobeerd een zorgvuldige transcriptie te maken van de met de hand geschreven brief, ten-einde deze iets meer leesbaar te maken. (red.)]

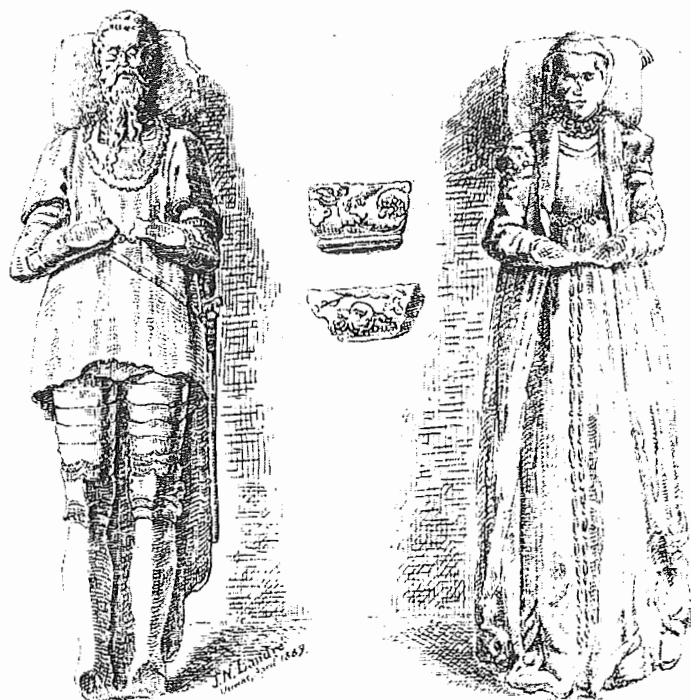
Bij de afbeelding van de brief:

Van Reede van Nederhorst stond in regelmatige correspondentie met de Franse ambassadeurs in Munster, Servien en Longueville. Zij stimuleerden hem voortdurend zijn verzet tegen een afzonderlijke vrede met Spanje vol te houden. Van Reede hield hen op de hoogte van de besluitvorming in de Nederlandse politiek.

Utrechts Archief; Archief Zuylen, inv. nr. 798.

Amerongen brandt

Op Van Reede's telkens herhaalde pleidooi voor trouw aan de Franse bondgenoot kwam steevast het antwoord dat de Franse vriend veel gevaarlijker was dan de Spaanse vijand. De geschiedenis heeft Godards tegenstanders gelijk gegeven. In de jaren '40 van de 17de eeuw was Spanje slechts een schim van het machtige rijk waartegen de Nederlanders enkele generaties eerder in opstand waren gekomen. Frankrijk was de nieuwe supermacht die door zijn expansiedrang een daadwerkelijke bedreiging vormde voor de Nederlandse onafhankelijkheid. In 1672 viel de Franse koning Lodewijk XIV, geholpen door zijn Engelse collega en de bisschoppen van Munster en Keulen, de Nederlanden binnen en bezette een groot deel van het land. Utrecht gaf zich zonder verzet over. De Fransen gingen verschrikkelijk tekeer. Het bezit van de Van Reedes heeft daar zwaar onder geleden. De graftombe van Goert van Reede in de Amerongse Andrieskerk werd in stukken geslagen. Het Kasteel ging in vlammen op. De toenmalige bezitter, Godard Adriaan van Reede van Amerongen (1621-1691), bezweek niet voor de verleiding zijn bezit te redden, door met de Fransen gemeene zaak te maken, maar bleef de nieuwe stadhouder Willem III trouw. Die trouw werd beloond met herbenoeming als Statenlid in 1674 en een indrukwekkende carrière in dienst van de Prins. Niet iedereen was in 1674 zo gelukkig. De hoofdverantwoordelijken voor de snelle capitulatie in de zomer van 1672 raakten na het vertrek van de Fransen hun posten kwijt en de provincie als geheel kreeg een Regeeringsreglement opgelegd dat de stadhouderlijke bevoegdheden nog verder verruimde. Het reglement werd door de belangrijkste Statenleden afgekondigd, onder andere Godard Adriaan van Reede van Amerongen en Johan van Reede van Renswoude. Laatstgenoemde, inmiddels hoogbejaard, kreeg als vertrouweling van de stadhouder een zelfde positie als zijn broer Godard dertig jaar eerder had genoten. Zijn achterneef Godard Adriaan werd net zo'n belangrijke diplomaat in dienst van Willem III als hijzelf voor Frederik Hendrik was geweest. De heer van Amerongen liet het kasteel prachtig herbouwen. Samen met zijn echtgenote Margaretha Turnor zette hij een huishouding van grote allure op. Hun zoon Godard streed met Willem III aan de Boyne tegen de door Lodewijk XIV gesteunde Jacobus II. De rijke diplomatieke loopbaan van vader Godard Adriaan van Reede van

Tijdens de bezetting van Amerongen door de Fransen werd het grafmonument van Godards grootouders, Goert van Reede (1516-1585) en Geertruid van Nijenrode (1525-1605), aan stukken geslagen. Het is de ironie van de geschiedenis dat het de Fransen waren, aan wie Godard tot het einde toe trouw was gebleven, die het voorvaderlijk goed verwoestten.

Illustratie: tekening van fragmenten van het grafmonument van Jacob Colijn de Nole, door J.N. Landré, 1889.
Top. atlas 628, Rijksarchief Utrecht.

Amerongen eindigde met zijn dood in Kopenhagen in 1691, terwijl hij werkte aan een anti-Frans bondgenootschap. Zijn laatste rustplaats vond hij op het koor van de kerk in Amerongen.

* * *

Dit artikel is een bewerking van de lezing die ik op 19 februari 1998 gehouden heb voor de Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen. Het verhaal is gebaseerd op de Utrechtse bijdrage in de gemeenschappelijke catalogus van de Nederlandse herdenkingstentoonstellingen: Dirk E.A. Faber en Renger E. de Bruin, "Tegen de vrede . De Utrechtse onderhandelaar Godard van Reede van Nederhorst en de onderhandelingen in Munster", in: Jacques Dane (red.), 1648. Vrede van Munster, feit en verbeelding (Zwolle, 1998) 107-131.

Renger de Bruin

Dr. R.E. de Bruin (1956) studeerde geschiedenis aan de Universiteit Utrecht. Momenteel is hij als conservator stadsgeschiedenis verbonden aan het Centraal Museum Utrecht.

* * *
* *
*

KASTEELJOURNAAL

Tot 27 sept. Een kleine foto-expositie over de ontwikkelingen van de Kasteeltuin in de loop er tijden, met de naam 'Oranjerie ontsloten'. Aan de hand van foto's en oude tuin-ontwerpen - sommige wel, andere nooit uitgevoerd - geeft dit een beeld van weelderige groei, van betreurd verval en van hoopvolle, nieuwe bloei. De Oranjerie, aangekleed met grote zomerse boeketten, ontlokte aan een bezoeker/ster de opmerking: "...Ik zou hier best willen wonen, heel knus!"

29 aug. (extra concert) Daniël Masterclass Kamer-muziek.

29 aug. **Wie fietst mee?** De Rabobank bestaat 100 jaar. Op deze zaterdag organiseert de bank in de regio Heuvelrug plus Wijk bij Duurstede een feestelijke sponsor-fietstocht. Wie wil er mee fietsen voor Kasteel Amerongen?

Per deelnemer ontvangen wij voor het goede doel f10,- voor de 20 km. tocht en f25,- voor de 50 km. tocht. Wel moesten wij ons van tevoren met minimaal 25 deelnemers inschrijven. Dat is gelukt; we hebben graag nog méér deelnemers dus, familie, burens, vrienden en kennissen zijn ook van harte welkom!!

Startpunt: Bij de plaatselijke Rabobanken in de regio.

Vertrektijd: Vanaf 9 uur 'smorgens tot 1 uur 'smiddags.

Sluiting : Om 4 uur 'smiddags, bij de laatste controle.

Aanmelden : Bij de bank van Uw startpunt. Wèl vermelden dat U **voor Kasteel Amerongen** fietst!

Routebeschrijving: Deze krijgt U uitgereikt bij Uw aanmelding in Uw plaatselijke Rabobank.

Halen we duizend gulden bij elkaar??

Op naar de duizend gulden!

24 en 25 sept. Antiekbeurs in 't Koetshuis 11 uur - 21 uur

26 en 27 sept. Antiekbeurs in 't Koetshuis 11 uur - 18 uur

26 sept Huisconcert Kasteel Amerongen 20.15 uur
toelichting concertfolder 1998/1999.

- 3 okt. Donateursmiddag. De uitnodiging voor donateurs van de Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen is bijgesloten in dit zomerbulletin
- 17 okt. Huisconcert Kasteel Amerongen 20.15 uur
toelichting: concertfolder 1998/1999.
- 31 okt. Huisconcert Kasteel Amerongen 20.15 uur
toelichting: concertfolder 1998/1999.
- 7 nov. (extra concert) Kinderconcert 19.30 uur
- 26 nov. Kerstmarkt in het Koetshuis 10.00 - 17.00 uur
- 27 nov. Kerstmarkt in het Koetshuis 10.00 - 21.00 uur
- 28 nov. Kerstmarkt in het Koetshuis 10.00 - 17.00 uur

Reserveren van losse kaarten voor de concerten en concert-abonnementen bij VVV Amerongen 0343-452020 en bij J. van Manen 0343-456951

* * *

Begin mei De CDA-Statenvructie, waaronder de gedeputeerde mevrouw mr. J.G.J. Kamp en de heer R. Robbertsen hebben op vrijdag 8 mei een werkbezoek aan Amerongen gebracht. Op het gemeentehuis werden zij ontvangen door burgemeester mevrouw Doorn. Hierbij waren de plaatselijke CDA gemeentefructie en enkele leden van het CDA-bestuur aanwezig. Na deze ontvangst werd er een bezoek gebracht aan het Kasteel. De heer A.W.A. van der Goes, conservator van Kasteel Amerongen, verzorgde de rondleiding en daarnaast vertelde hij over de derde fase van de restauratie van het Kasteel die juist is begonnen. Ook het vele vrijwilligerswerk, zowel binnen als buiten het Kasteel, werd door hem belicht. Daarna zette het gezelschap het werkbezoek aan het dorp Amerongen voort.

* * *

De eetkamer heeft gedeeltelijk een andere aankleding gekregen. Bij het opnieuw dekken van de tafel is een, uit familiebezit in bruikleen gegeven Royal Worcester servies uitgesteld. Samen met het glaswerk en het zilver wordt de elegante, intieme uitstraling van dit zaaltje, hierdoor nog weer eens benadrukt.

* * *

Ambonees kerkstoeltje, ebbenhout, laatste kwart 17de eeuw. Te vinden op de zesde Antiekbeurs Kasteel Amerongen.

ZESDE ANTIEKBEURS KASTEEL AMERONGEN

Van donderdag 24 tot en met zondag 27 september wordt voor de zesde keer de Antiekbeurs Kasteel Amerongen gehouden in het Koetshuis van Kasteel Amerongen. Voor liefhebbers van betaalbaar antiek van hoge kwaliteit is deze exclusieve en gezellige beurs waarmee het antiekseizoen opent een 'must'.

De veertien deelnemende antiquairs bieden op bijna alle onderdelen van de antiekmarkt topkwaliteit. Meubelen, schilderijen, sculpturen, oude kunst, klokken, zilver, sieraden, porselein, aardewerk, volkskunst, tekeningen, prenten, jugendstil, antiquarische boeken en veel meer kunt u er vinden.

Dat de Antiekbeurs Kasteel Amerongen een succes is geworden is niet alleen aan de hoge kwaliteit en betaalbare prijzen van het gebodene te danken, maar zeker ook aan de schitterende ambiance waarin de beurs plaatsvindt. Kasteel Amerongen is een van de mooiste en best intact gebleven laat zeventiende eeuwse huizen van Nederland. Tot 1977 was Amerongen in particulier bezit en nog steeds is het volledig ingericht zoals het door de laatste adellijke bewoners werd achtergelaten. Nu is het daardoor een uniek museum dat alleszins een bezoek waard is.

<>

Periode: 24 t/m 27 september 1998

Locatie: Koetshuis van Kasteel Amerongen
Drostestraat 20, 3958 BK Amerongen

Openingstijden: donderdag 24 en vrijdag 25 september
11.00 - 21.00 uur

zaterdag 26 en zondag 27 september
11.00 - 18.00 uur

Entreprijs: fl 7,50

Oude eiken worden gespaard
OPHOING KADEN ROND KASTEEL AMERONGEN

Voor het einde van dit jaar worden de kaden rond Kasteel Amerongen opgehoogd. Bovendien komen de hoge gronden achter de Rijksstraatweg in de buurt van De Opslag in Elst achter een waterkerende grondwal te liggen.

In een stuurgroep waarin onder andere vertegenwoordigers van de gemeente Amerongen, de provincie Utrecht, de Rijksdienst voor de Monumentenzorg en de Stichtse Rijnlanden vertegenwoordigd zijn, is bij het ophogen van de kaden rond Kasteel Amerongen voor een variant gekozen waarbij de hoge oude eiken aan de zuidzijde gespaard blijven.

Overstromingen

Tussen Rhenen en Amerongen ontbreken op diverse plaatsen waterkeringen of zijn slechts kaden aanwezig die geen of onvoldoende bescherming tegen hoog water bieden. Enkele recente overstromingen in 1993 en 1995 veroorzaakt door de hoge rivierwaterstand van de Rijn, bewezen maar weer eens dat er een oplossing voor het hoge water gevonden moet worden. Vooral in de lage gedeeltes in Elst stonden huizen letterlijk met de fundamenteën in het water.

Ook het Kasteel uit 1678 ondervond veel overlast waarbij de kelderverdieping ontruimd moest worden.

Vanaf augustus van dit jaar ligt het plan klaar om te beginnen met de ophoging van de kaden rond Kasteel Amerongen en de aanleg van de kade in Elst. Door het ophogen van de oostelijke kasteelkade tot NAP+9.15 meter en de zuidelijke kade tot NAP+8.65 meter wordt de kans van overstroming van het park en het onderhuis van het monumentale Kasteel gereduceerd tot eens in de duizend jaar. Op het zuidelijke deel van de kade en een deel van de Veerweg wordt bij kans op overstroming een extra mobiele kade aangelegd. Deze mobiele kade bestaat uit zandzakken omhuld met een niet doorlatend folie. Dit betekent een extra investering van f40.000,-. Daar komt bovendien een bedrag van f10.000,- overheen voor elke keer dat er kans is op een overstroming en er maatregelen genomen moeten worden. Het meest rigoureuze plan was het ophogen van alle drie de kasteelkaden tot NAP+9.40 meter waarbij een overstromingskans ontstaat van eens in de 250 jaar.

De werkzaamheden ten zuiden van Elst zullen bestaan uit het maken van een waterkerende kade van circa 500 meter.

Ook de aanwezige waterleiding moet gedeeltelijk verlegd worden. Voor het ophogen en aanleggen van de diverse kaden in Amerongen en Elst wordt er in de uiterwaarden ten zuiden van het dorp Elst een gedeelte van deze uiterwaarden ontgrond. De hoeveelheid te ontgronden zand is ca. 3.000 m³ en de te winnen klei is ruim 13.000 m³. Door de ontgroning komt het stuk grond circa 3 meter beneden het bestaande maaiveld te liggen.

Kappen

Het mogelijk verhogen van de kasteelkaden tot 9.4 meter boven NAP betekent dat zowel de drie rijen oude eiken aan de zuidzijde van het Kasteel als de meer recentere aanplant van twee rijen eiken op de oostzijde gekapt moeten worden. Door te kiezen voor een lagere kade kunnen de oude eiken gespaard blijven. Wel moeten de 57 inlandse eiken en enkele struiken op de oostelijke kade gekapt worden. Na de ophoging van deze kade worden er nieuwe eiken ingeplant, zowel op de oostkade en mogelijk ook op de Veerweg. In een rapport van september 1997 pleit de Bomenstichting echter voor het ophogen van de oostelijke kasteelkade in meerdere fasen. Hierdoor wordt voor de 57 jonge bomen een mogelijkheid gemaakt om zich aan de situatie aan te passen. Kappen hoeft dan niet meer te gebeuren.

Bomenbanken

Een andere oplossing volgens de Bomenstichting is het verplaatsen van de jonge eiken naar een tijdelijke opslag waarna de eiken weer herplaatst kunnen worden. Wel moeten de eiken in goede conditie zijn en kost zo'n operatie veel meer geld dan kappen en inplanten van nieuwe bomen. Met dit soort operaties moet volgens de Bomenstichting minstens een jaar voor de verplaatsing begonnen worden. Door het tijdig stimuleren van de kluit met wortels van de bomen is er een redelijke kans dat een deel van de 57 bomen het overleven. Maar de Stichting Kasteel Amerongen heeft hier niet voor gekozen. Wel heeft het bestuur van de Stichting nog getracht de bomen voor herplaatsing aan te bieden aan de diverse "bomenbanken". Maar hiervoor was geen interesse aangezien zij het risico van niet aanslaan van de bomen te groot vonden.

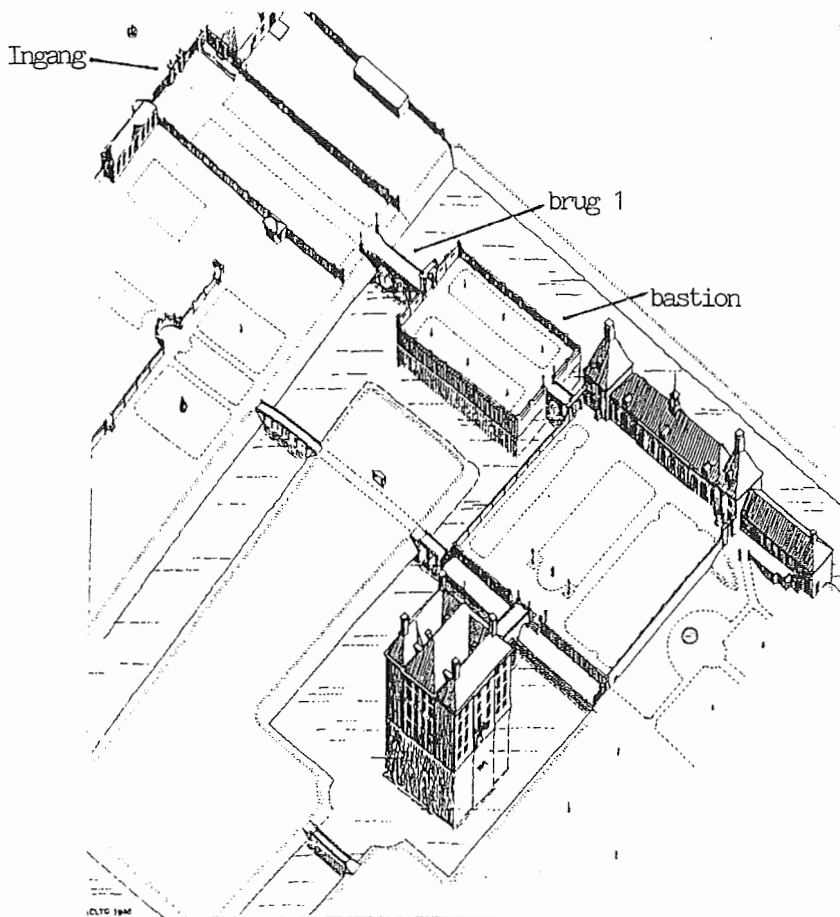
De totale kosten van het project komen op een dikke f600.000,- en worden gedragen door het Hoogheemraadschap,

de provincie Utrecht, de gemeente Amerongen en de Stichting Kasteel Amerongen, eigenaar van de kade rond het Kasteel.

Dit artikel werd eerder gepubliceerd in de wekelijks verschijnende "Doornse Krant De Kaap" van donderdag 11 juni 1998. Met onze dank aan de redactie van De Kaap voor hun toestemming om het artikel over te nemen.

* * *

RESTAURATIE

Bij de afbeelding op blz. 25: verkleinde vogelvluchttekening van het complex Kasteel Amerongen door Prof. Dr. Ir. C.L. Temminck Groll, 1986.

Restauratie Kasteel Amerongen

FASE III: Bastion en brug 1

Elf jaar geleden, op 21 maart 1987, heeft Prof. Dr. Ir. C.L. Temminck Groll de restauratieplannen voor Kasteel Amerongen voor het eerst in een lezing uiteengezet. De eerste fase van de restauratie moest toen nog beginnen. Sinds die tijd is er veel gebeurd. In deze derde fase zijn het bastion en de eerste brug aan de beurt. Op de waterlijn zijn de muren het ergst aangetast. Een stalen damwand is in de buitengracht geplaatst, zodat door middel van pompen het waterpeil zeer laag gehouden wordt. Op deze manier komt ook de 'onderste steen' boven.

Sinds kort hangt op het hekwerk rond het werkterrein een bord, waarop voor iedereen duidelijk in tekening en tekst aangegeven staat wat er op dit stuk Kasteelterrein gebeurt:

"Nadat het casco van het hoofgebouw, de stal met paviljoens en het koetshuis zijn gerestaureerd, wordt momenteel het bastion met brug 1 grondig hersteld.

Een bastion is een vooruitgeschoven verdedigingswerk ter bescherming van de toegang tot een kasteel. Uit welke periode het bastion stamt is niet bekend.

De zware bakstenen muren van het bastion verkeren in een zeer slechte staat. Een gedeelte van de muur was al ingestort. Om erger te voorkomen is ingrijpend herstel noodzakelijk. Het metselwerk wordt gedeeltematig vervangen. Het overige baksteenwerk wordt versterkt en verankerd met het achterliggende muurwerk. Ter hoogte van de waterlijn is de muur 160 cm. dik.

De kosten van de restauratie van het bastion met de brug bedragen f1.340.000,-. De Staat der Nederlanden verleent 70% subsidie en de provincie Utrecht 10%. Het resterende deel wordt door de eigenaar, Stichting Kasteel Amerongen, opgebracht.

Teneinde verder verval van het complex Kasteel Amerongen te voorkomen dienen de overige opstallen, zoals oranjerie, poortgebouw, kademuuren, bruggen en de interieurs van het hoofgebouw en de paviljoens te worden

"gerestaureerd. Hiermee is nog een bedrag gemoeid van circa 14 miljoen gulden.

Opdrachtgever: Stichting Kasteel Amerongen
(inzake restauratie)

Architect : Van Hoogevest Architecten Amersfoort

Aannemer : Aannemingsbedrijf J.J.Jurriëns Utrecht

<>

Bij zoveel positief nieuws ontkomen we niet aan een lichte schaduwzijde. Door het restaureren van het bastion en de brug zullen bepaalde mossen en kruiden die tussen de bakstenen voorkomen opgegeven moeten worden. Wel zal men vooraf nog foto's maken. Een negatief punt: er is nog zóveel geld nodig!

H.F. Rotgans-van Blerkom

* * *

HUISCONCERTEN - 1998

Zaterdag 26 september '98 - 20.15 uur.

Anna Laukhina, viool; Evelina Vorontsova, piano.

Twee vriendinnen (27) waren ster-leerlingen van de conservatoria van Moskou en St. Petersburg; zij zijn inmiddels begonnen aan een solo-carrière van internationale allure.

> werken van Brahms, Beethoven, Zimmermann.

Zaterdag 17 oktober '98 - 20.15 uur.

Naum Grubert, piano.

Uitzonderlijk piano-talent, geboren in Riga (1951). Sterke muzikale persoonlijkheid met grote technische beheersing en fijnzinnig toucher. Solist onder meer bij vele symfonie orkesten en bekende dirigenten.

> werken voornamelijk van Beethoven.

Zaterdag 31 oktober '98 - 20.15 uur.

Fodor Kwintet.

Het in 1976 opgerichte Fodor kwintet wordt sinds jaar en dag alom bewonderd: een bevlogen groep van vijf blazers die voortdurend op zoek zijn naar het hoogst bereikbare.

> werken van Milhaud, Debussy, Ravel.

Programma's onder voorbehoud

EXTRA CONCERTEN

Zaterdag 29 augustus '98 - 20.15 uur
Daniël Masterclass

Zaterdag 7 november '98 - 19.30 uur
Kinderconcert (van 6 tot 12 jaar)

Zondag 13 juni '99 - 12.00 uur
Koffieconcert

Huisconcerten f25,- (f20,-* donateurs, 65+, CJP);

Koffieconcert f15,- (f7,50 kinderen) ;

Daniël Masterclass f10,- ;

Kinderconcert f7,50 (volw. f10,-), incl.consumptie

* op vertoon van geldig bewijs.

* * *

COLOFON

Bulletin Kasteel Amerongen

Kasteel Amerongen, Drotestraat 20, 3958 BK Amerongen
tel. 0343 - 454212

Kasteel open: 1 april - 1 november
dinsdag t/m vrijdag 10 - 17 uur
za-, zon-, en feestdagen 13 - 17 uur
maandag gesloten.

Redactie: B.E.O. van der Laan
H.F. Rotgans - van Blerkom
A.A. de Visser - Ike

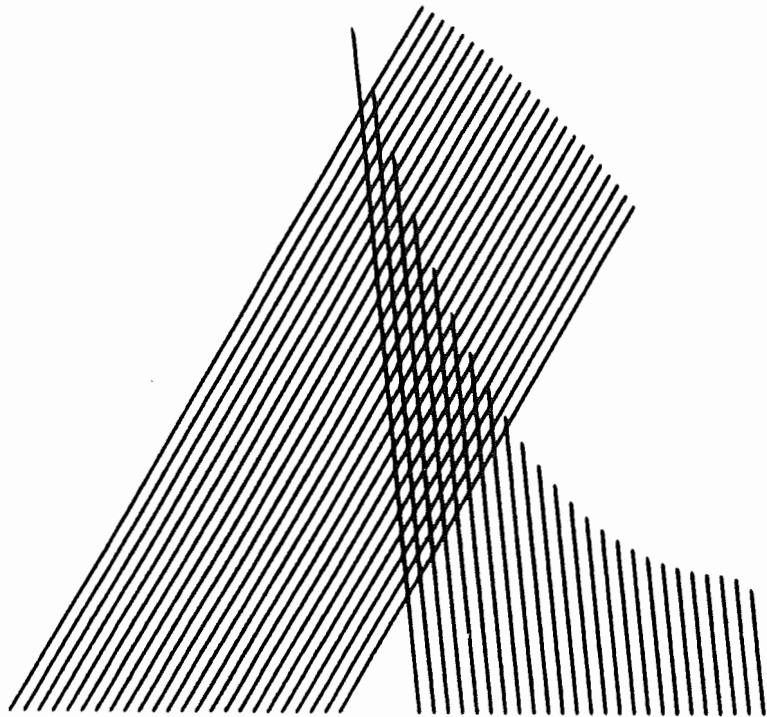
© Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen.

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd,
opgeslagen in een geautomatiseerd gegevens-bestand
of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze,
zonder voorafgaande toestemming van de Stichting
Vriendenkring Kasteel Amerongen.

ISSN: 1382-8916

Druk: Offset, Print '81, Doorn.

EVERT SNEL

PIANO'S - VLEUGELS
WERKHOVEN

TELEFOON 0343-551741 / 551577 FAX 0343-552059
BRINK 10 / 3985 SB WERKHOVEN
INKOOP, VERKOOP, VERHUUR / RESTAURATIE,
STEMMEN, ONDERHOUD / CONCERTSERVICE

INSTALLATIEBEDRIJF
MEIJER B.V.
AMERONGEN

elektrotechnisch installatiebureau * gas- en waterfitter *
lood-, zink- en dakwerk * centrale verwarming * ventilatie *
sanitair

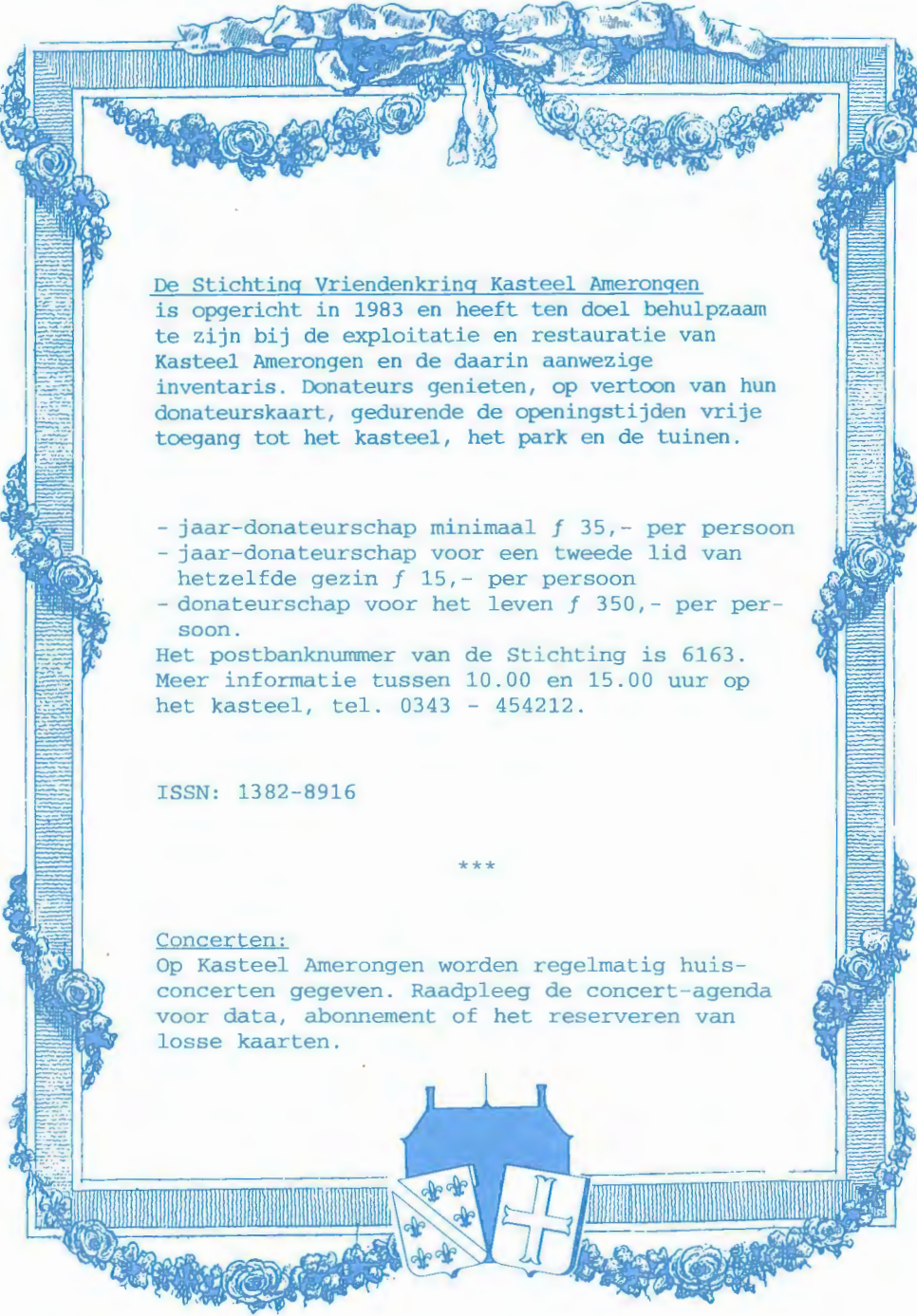
OVERSTRAAT 11 - TEL. 0343 - 451233

Aannemersbedrijf

M. Kleinveld en Zn. B.V.

Rijnstraat 1
3958 BE Amerongen
tel.: 0343 - 451756
454208

Ook voor hout- en plaatmateriaal

De Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen
is opgericht in 1983 en heeft ten doel behulpzaam
te zijn bij de exploitatie en restauratie van
Kasteel Amerongen en de daarin aanwezige
inventaris. Donateurs genieten, op vertoon van hun
donateurskaart, gedurende de openingstijden vrije
toegang tot het kasteel, het park en de tuinen.

- jaar-donateurschap minimaal f 35,- per persoon
- jaar-donateurschap voor een tweede lid van
hetzelfde gezin f 15,- per persoon
- donateurschap voor het leven f 350,- per per-
soon.

Het postbanknummer van de Stichting is 6163.
Meer informatie tussen 10.00 en 15.00 uur op
het kasteel, tel. 0343 - 454212.

ISSN: 1382-8916

Concerten:

Op Kasteel Amerongen worden regelmatig huis-
concerten gegeven. Raadpleeg de concert-agenda
voor data, abonnement of het reserveren van
losse kaarten.

